

LIEPĀJAS UNIVERSITĀTE  
DABAS UN SOCIĀLO ZINĀTŅU FAKULTĀTE

***SABIEDRĪBA UN KULTŪRA***

RAKSTU KRĀJUMS

XV

Redakcijas kolēģija:

**Zaigonis Graumanis** – zinātniskais redaktors

**Jean-Bernard Bächtiger**

**Veronika Bikse**

**Eduards Bruno Deksnis**

**Lennart Carlsson**

**Daina Celma-Zīda**

**Kārlis Dobelis**

**Aija Eglīte**

**Anita Jansone**

**Inna Jārva**

**Tālavš Jundzis**

**Sandra Kaija**

**Jan Kida**

**Ārija Kolosova**

**Jolanta Kuznecoviene**

**Jānis Ķūsis**

**Ieva Marga Markausa**

**Jānis Rimšāns**

**Alīda Samuseviča**

**Henrihs Soms**

**Irina Straziņa**

**Tālis Tisenkopfs**

**Jānis Valdmanis**

**Sandra Veinberga**

**Tatjana Volkova**

**Vladislavs Volkovs**

**Anelē Vosyliūtē**

**Māra Zeltiņa**

**Ozgars Zīds**

Dr. phil., doc. (Latvija, Liepāja)

Dipl. Ing., prof. (Šveice, Cīrihe)

Dr. oec., prof. (Latvija, Rīga)

Ph. D. (Latvija, Rīga)

Dr. soc. (Zviedrija, Melardalena)

Dr. oec., asoc. prof. (Latvija, Liepāja)

Dr. math., doc. (Latvija, Liepāja)

Dr. oec., asoc. prof. (Latvija, Jelgava)

Dr. sc. com., asoc. prof. (Latvija, Liepāja)

Dr. phil. (Tallina, Igaunija)

Dr. iur., Dr. h. polit. (Latvija, Rīga)

Dr. iur., prof. (Latvija, Rīga)

Dr. hab., prof. (Polija, Ržezova)

Dr. hist., doc. (Latvija, Liepāja)

Ph. D., asoc. prof. (Lietuva, Kauņa)

Dr. hist., asoc. prof. (Latvija, Jelgava)

Dr. geogr. (Latvija, Rīga)

Dr. math., prof. (Latvija, Liepāja)

Dr. paed., prof. (Latvija, Liepāja)

Dr. hist., asoc. prof. (Latvija, Daugavpils)

Dr. psych., doc. (Latvija, Liepāja)

Dr. soc., prof. (Latvija, Liepāja)

Dr. h. philol., prof. (Latvija, Rīga)

Dr. philol., vadošā pētniece (Latvija, Liepāja)

Dr. oec., prof. (Latvija, Rīga)

Dr. soc., prof. (Latvija, Daugavpils)

Dr. soc., prof. (Lietuva, Viļņa)

Dr. biol., doc. (Latvija, Liepāja)

Dr. paed., prof. (Latvija, Liepāja)

Redakcijas kolēģijas adrese:

Liepājas Universitāte, Dabas un sociālo zinātņu fakultāte

Lielā iela 14, Liepāja, LV-3401

Tālr.: +37163407737; Fakss: 371 63424223

E-pasts: [arturs.medveckis@liepu.lv](mailto:arturs.medveckis@liepu.lv)

Literārā redaktore: Dr. philol. Biruta Petre (latviešu valoda), Mg. paed. Rita Grāvelsiņa (angļu valoda),

Dr. paed. Marina Novika (krievu valoda)

Korektūra: Judīte Fergūte, Liene Markus-Narvila

Datormakets: Liene Markus-Narvila

SATURS

Priekšvārds ..... 8

FILOZOFIJA UN VĒSTURE

<b>Ilze Boldāne</b> (Latvija, Rīga)	
<i>Latviešu etniskie stereotipi par ukrainiem: līdzības un atšķirības</i> .....	13
<b>Gunārs Brāzma</b> (Latvija, Jelgava)	
<i>Mainīgais un progresīvais dzīvības evolūcijā: filozofiskie aspekti</i> .....	20
<b>Jānis Brente</b> (Latvija, Rīga)	
<i>Komunistiskā režīma izglītības politika un tās īstenošana 1949–1953</i> .....	29
<b>Valdis Cers</b> (Latvija, Rīga)	
<i>Pasaules uzskata problēma postpadomju Latvijā. Filozofija un pedagogija</i> .....	36
<b>Vilnis Daberts</b> (Latvija, Rīga)	
<i>Virtuālā realitāte: specifiskais un tāpatīgais aprītē</i> .....	44
<b>Solvita Elerta</b> (Latvija, Rīga)	
<i>Baznīcas ikonas kosmoloģija – cikliski mainīgās pasaules nemainīgais attēls</i> .....	50
<b>Maija Krūmiņa</b> (Latvija, Rīga)	
<i>Mainīgais un nemainīgais cikliskumā 1944.–1945. gada bēgļu pieredze mutvārdu vēstures avotos: māju pamešana un līdznemtāis</i> .....	58
<b>Māra Mellēna</b> (Latvija, Rīga)	
<i>Atkarotāšanās un tradīcijas identitāte</i> .....	65
<b>Ginta Orinska-Spirģe</b> (Latvija, Rīga)	
<i>Apsūdzības lietas par dienesta personu aizskaršanu: Rīgas apgabaltiesas piemērs (1941–1944)</i> .....	74
<b>Nadežda Pazuhiņa</b> (Latvija, Rīga)	
<i>Reliģiskā identitāte un reliģijas loma postsekulārajā sabiedrībā</i> .....	81
<b>Edgars Plētiens</b> (Latvija, Rīga)	
<i>Tirdzniecības attīstība Cēsu pilsētā 14.–16. gs.</i> .....	87
<b>Aija Vilka</b> (Latvija, Rīga)	
<i>Aizkraukles Lejasbitēnu kapulauka bērnu apbedījumu (5.–10. gs.) sociālā analīze</i> .....	94
<b>Руслана Марценюк</b> (Украина, Киев)	
<i>Национальный вопрос в межвоенное время на востоке Европы: галицкие украинцы</i> .....	103

IZGLĪTĪBAS AKTUALITĀTES MAINĪGĀ UN NEMAINĪGĀ CIKLISKUMĀ

<b>Kārlis Dobelis</b> (Latvija, Liepāja)	
<i>Profesora E. Ģingūļa zinātniskā un pedagogiskā darbība</i> .....	113
<b>Pāvels Jurs</b> (Latvija, Liepāja)	
<i>Jauniešu pilsoniskās līdzdalības potenciāls</i> .....	120
<b>Vaira Kārklīņa</b> (Latvija, Liepāja)	
<i>Matemātikas mācīšanās metodikas attīstības tendences</i> .....	129
<b>Sandija Kušnere</b> (Latvija, Rīga)	
<i>Muzikālās attīstības novērtēšanas instruments bērniem līdz trīs gadiem</i> .....	133
<b>Una Libkova, Zane Aleksejeva</b> (Latvija, Rīga, Ventspils)	
<i>Skolēnu profesionālo interešu veidošana karjeras izglītībā</i> .....	138
<b>Gunta Plūksne</b> (Latvija, Rīga)	
<i>Mācību gads un bibliotēkas darbinieka kompetence</i> .....	147
<b>Juris Porozovs, Mārtiņš Laubergs</b> (Latvija, Rīga)	
<i>Saldus novada pašvaldības atbalsts bērnu un jauniešu sportam</i> .....	153

## EKONOMIKA UN VADĪBZINĀTNES

<b>Lilita Ābele, Māra Zeltiņa</b> (Latvija, Liepāja)	
<i>Uzņēmējdarbības atbalsta instrumentu loma uzņēmumu ilgtspējas veicināšanā</i>	523
<b>Ilze Balode</b> (Latvija, Ventspils)	
<i>Latvijas mājsaimniecību pārtikas patēriņa izdevumu sadalījuma atribūti (2002–2009)</i>	533
<b>Kristīne Bērziņa</b> (Latvija, Rīga)	
<i>Sadarbības saikne tūrisma sistēmā starp ārvalstu tūristiem un tūrisma uzņēmumu apkalpojošo personālu, vietējiem iedzīvotājiem</i>	540
<b>Veronika Bīkse</b> (Latvija, Liepāja)	
<i>Darba tirgus izaicinājumi universitātēm topošo speciālistu uzņēmējspēju attīstībā</i>	548
<b>Veronika Bīkse, Lāsma Lancmane</b> (Latvija, Liepāja, Rīga)	
<i>Uzņēmējspēju attīstība skolēniem uzņēmējdarbības izglītības procesā</i>	558
<b>Veronika Bīkse, Baiba Rivža, Sandija Rivža</b> (Latvija, Liepāja, Jelgava)	
<i>Mikrokredīta grupu attīstība Latvijā: problēmas un risinājumi</i>	570
<b>Inese Biukšāne</b> (Latvija, Rīga)	
<i>Eiropas Savienības struktūrfondu nozīme Latvijas pilsētu un novadu attīstībā</i>	580
<b>Līvija Brūvere</b> (Latvija, Rīga)	
<i>Vietējā ražojuma produkcijas izmantošana Latvijas lauku tūrisma uzņēmumu piedāvājumā</i>	588
<b>Jevgēnija Butņicka, Inese Biukšāne</b> (Latvija, Rīga)	
<i>Latgales reģiona vietējo pašvaldību attīstības programmu izvērtējums ilgtspējīgai un līdzsvarotai reģiona attīstībai</i>	596
<b>Daina Celma-Zida, Aira Blumbaha</b> (Latvija, Liepāja)	
<i>Deputātu lēmumu pieņemšanas sasaiste ar pārstāvētās partijas mērķiem</i>	604
<b>Uldis Drišļuks</b> (Latvija, Liepāja)	
<i>Ventspils pašvaldības darbības izvērtējums</i>	616
<b>Ivita Faituša</b> (Latvija, Rīga)	
<i>Iekšējā audita veikšanas metodes</i>	627
<b>Meldra Gineite</b> (Latvija, Liepāja)	
<i>Pašvaldību atbalsta tiesiskais ietvars uzņēmējdarbībai Latvijā</i>	638
<b>Justīne Jaunzeme</b> (Latvija, Ventspils)	
<i>Parasto akciju patiesās vērtības noteikšana</i>	649
<b>Andrejs Jaunzems</b> (Latvija, Ventspils)	
<i>Singulārā lineārā programmēšana menedžmenta ekonomikā</i>	658
<b>Dace Kaufmane, Jānis Poļaks</b> (Latvija, Jelgava)	
<i>Sadarbība veselības tūrisma attīstībai Jūrmalā</i>	672
<b>Yuri Kochetkov</b> (Latvia, Riga)	
<i>Balance of relationships among small firm employees as the basis of successful operation thereof</i>	681
<b>Silvija Kristapsone</b> (Latvija, Rīga)	
<i>Skolotāju dzīves kvalitātes pašnovērtējums Latvijā 2011. gada nogalē</i>	690
<b>Ieva Krūmiņa, Romāns Putāns</b> (Latvija, Rīga)	
<i>Stratēģiskās plānošanas un organizāciju vadības būtiskākie aspekti</i>	701
<b>Inta Kulberga</b> (Latvija, Rīga)	
<i>Cilvēku zināšanas – informācijas laikmeta uzņēmuma galvenais resurss</i>	713
<b>Ēriks Lingeberziņš, Iveta Strēle, Kaspars Fogelmanis, Leonarda Keštere</b> (Latvija, Rīga)	
<i>Drošumspējas izpratne un uzņēmējdarbības nozīme tās īstenošanā</i>	722
<b>Anita Mežinska, Inese Leitāne, Diāna Lūduma</b> (Latvija, Liepāja)	
<i>Kurzemes un Klaipēdas pārrobežas reģiona uzņēmējdarbības vides vērtējums un attīstības iespējas</i>	729
<b>Iveta Magone</b> (Latvia, Riga)	
<i>Benchmarking – a rarely used functional audit proof method in Latvia</i>	738
<b>Irina Novosad</b> (Ukraine, Lutsk)	
<i>Peculiarities in motivation of problematic regional development in Ukraine</i>	749

<b>Aleksis Orlovs, Ģirts Brasliņš</b> (Latvija, Rīga)	
<i>Kreditēšanas ietekme uz Latvijas tautsaimniecības nozaru attīstību</i>	758
<b>Iļze Prūse</b> (Latvija, Rīga)	
<i>Eiropas Savienības emisijas kvotu tirdzniecības sistēmas Latvijas dalībnieku zināšanas par tās darbību</i>	764
<b>Normunds Rečs</b> (Latvija, Tukums)	
<i>Vispārējās izglītības iestādes iekšējo normatīvo aktu sistēma un iestādes vadītāja juridiskā kompetence</i>	774
<b>Renāte Vidruska</b> (Latvija, Rīga)	
<i>Patērētāju cenu taisnīguma uztveres teorētiskie aspekti</i>	783
<b>Alise Vītola, Ieva Vītola</b> (Latvija, Rīga)	
<i>Starpnozaru stratēģiskā plānošana un sociālais kapitāls</i>	795
<b>Maija Vorslava</b> (Latvija, Rīga)	
<i>Sabiedrības uzticības atjaunošanas problēmas un to iespējamie risinājumi Latvijā</i>	804
<b>Ruta Žvale</b> (Latvija, Rīga)	
<i>Tūrisma izglītības atspoguļojums Latvijas periodiskajos izdevumos</i>	810
<b>Валентина Калининна</b> (Латвия, Лиепая)	
<i>Конструктивная коммуникация как основа управленческой деятельности</i>	818
<b>Ірина Новосад</b> (Україна, Луцк)	
<i>Зарубежний опыт мотивації устойчивого розвитку проблемних регіонів</i>	825

**Alise Vītola, Ieva Vītola**  
Rīgas Tehniskā universitāte, Latvijas Universitāte  
Latvija, Rīga

## **STARPNOZARU STRATĒGISKĀ PLĀNOŠANA UN SOCIĀLAIS KAPITĀLS**

### **CROSS-SECTORAL STRATEGIC PLANNING AND SOCIAL CAPITAL SUMMARY**

The aim of the article is to analyze the role of public administrations' social capital in the process of cross-sectoral policy coordination, as well as to propose solutions to improve the process of cross-sectoral policy coordination. The novelty of the article is the focus on the social capital in policy coordination process. We suggest that informal networks and the willingness to cooperate play an even more important role in cross-sectoral policy coordination than the formal procedures. We advise to strengthen the cross-sectoral policy coordination in domains especially important for the state development, as well as to improve administrative culture by establishing cooperation networks among ministries and by popularizing values that promote serving the collective interests of the government.

Key words: policy making, policy coordination, social capital.

Atslēgas vārdi: attīstības plānošana, politikas koordinācija, sociālais kapitāls.

#### **ANOTĀCIJA**

Raksta mērķis ir analizēt valsts pārvaldes sociālā kapitāla nozīmi starpnozaru plānošanā, izvērtējot ministriju darbinieku aptaujas rezultātus, un sniegt priekšlikumus starpnozaru plānošanas procesa pilnveidošanai. Raksta novitāte ir valsts pārvaldes sociālā kapitāla nozīmes akcentēšana politikas plānošanas procesā. Secināts, ka neformālajiem tīkliem un vēlmei sadarboties kā administratīvajā, tā politiskajā līmenī ir lielāka nozīme politikas starpnozaru plānošanā kā formālajām procedūrām. Ierosināts stiprināt politikas koordināciju valsts attīstībai būtiskākajās jomās, kā arī turpināt attīstīt administratīvās sadarbības kultūru, veidojot sadarbības tīklus starp ministrijām un popularizējot vērtības, kas virza ierēdņu darbu valsts kopīgo interešu īstenošanai.

#### **Starpnozaru stratēģiskā plānošana un sociālais kapitāls**

Pieaugot risināmo jautājumu sarežģītībai un savstarpējai atkarībai, koordinācija ārpus organizāciju robežām ir kļuvusi par nozīmīgu aspektu arī valsts pārvaldes darbā (Boston, 1992; Bouckaert, Ormond, Peters, 2000). Būtiskākie mūsdienu sabiedrības izaicinājumi – konkurētspēja, vides ilgtspēja, informācijas sabiedrība, starptautisko krīžu vadība u.c. – ir starpnozaru un neatbilst publiskās pārvaldes organizāciju funkciju dalījumam (Boston, 1992; Pelkonen, 2006; Pelkonen, Teräväinen, Waltari, 2008).

Politikas koordinācijas jēdziens nav skaidri definēts. Šaurā nozīmē tas tiek attiecināts uz centralizētu kontroles funkciju, plašākā nozīmē – uz visa veida sadarbību, kā rezultātā „atsevišķas sistēmas daļas kopā darbojas efektīvāk, gludāk un harmoniskāk nekā bez to koordinācijas” (Metcalf, 1994). Mēs šajā rakstā starpnozaru jeb horizontālo politikas koordināciju definējam kā nepārtrauktu procesu, kas nodrošina, ka savstarpēji tiek saskaņoti nozaru politiku mērķi un rīcība to īstenošanai. Sekmīga starpnozaru politikas koordinācija nodrošina, ka tiek apvienoti,

savstarpēji līdzsvaroti un prioretizēti dažādu jomu (piemēram, ekonomiskie, sociālie, kultūras un ekoloģiskie) un nozaru (piemēram, izglītība, zinātne, inovācija un uzņēmējdarbības attīstība) mērķi, novēršot pārklāšanos un veicinot sinerģiju.

Sociālā kapitāla jēdziens ietver sociālos tīklus, savstarpējo attiecību sistēmas, normas, uzticēšanos indivīdiem un grupām, kā arī resursus, ko visi iepriekšminētie rada. Sociālo kapitālu var traktēt gan kā resursus, kas kļūst pieejami indivīdam, ja viņš pieder kādiem noteiktiem sociālajiem tīkliem, gan kā atsevišķām sabiedrības grupām piederošu tīklu, normu un uzticēšanās kopumu, kas veicina visu iesaistīto efektīvāku darbību kopīgā labuma vārdā. Pjēram Burdjē sociālais kapitāls ir līdzeklis, gluži tāpat kā finansiālais vai cilvēkkapitāls, lai indivīds vai grupa varētu sasniegt savus mērķus (Bourdieu, 1997).

Sociālo kapitālu veido trīs komponenti – sociālie tīkli, sociālās normas un uzticība (Putnam, 2000). Sociālā kapitāla teorijas ietvaros sociālie tīkli ir struktūras un attiecības, kas “savieno” atsevišķus sabiedrības locekļus. Tie ir sociālā kapitāla infrastruktūra – kā ceļi vai sliedes, pa kurām ceļo resursi un informācija. Tie veido sabiedrības locekļu identitāti un uzvedību, nosaka to, kāda informācija ir pieejama, tādējādi ietekmējot viedokļu veidošanos un lēmumu pieņemšanu. Sociālās normas ir emocionālu un kognitīvu priekšstatu kopums, kas palīdz cilvēkam atšķirt to, kas ir atzīts un pozitīvi novērtēts, no tā, kas ir nosodāms. Sociālā kapitāla kontekstā tās palīdz atpazīt potenciālos sadarbības partnerus. Uzticēšanās padara iespējamu savstarpēju resursu apmaiņu apstākļos, kad nav pieejama pilnīga informācija. Uzticēšanos raksturo vienkārša cietumnieka dilemma – ja abi no partneriem ir uzticami un pilda savas saistības, abi iegūst no uzticēšanās, bet, ja viens pilda saistības, bet otrs ne, pirmais ir zaudētājs, bet otrais – ieguvējs (Coleman, 1990).

Tomēr pastāv skeptisks viedoklis par publiskās pārvaldes organizāciju brīvprātīgu rīcību politiku saskaņošanai. Horizontālā politikas koordinācija rada draudus nozarēm un to ieinteresētajām pusēm, jo katrā nozarē pastāv noteikts varas, kas tiek izmantota tiesību un dažādu labumu sadalei, sadalījuma līdzsvars (Krott, Hasanagas, 2006). Tā kā pārdales intereses ir ļoti spēcīgas, jāpiedāvā „win-win” jeb Pareto optimāli risinājumi, t. i., risinājumi, kuros iegūst visas iesaistītās puses (Braun, 2008). Lai pārvarētu pārdales intereses, var izmantot informāciju (pārlicināšanas formā) vai arī varu – spiedienu vai finanšu motivāciju (Krott, Hasanagas, 2006).

1. tabula

Sociālais kapitāls Latvijā 2005. gadā				
	Latvijā	EU-27	Igaunijā	Somijā
Uzticēšanās līmenis lielākajai daļai cilvēku	15%	30%	33%	61%
Apmierinātība ar demokrātijas darbību	23%	49%	38%	79%
Apmierinātība ar dzīvi	65%	87%	74%	96%

Avots: Eurobarometer, 2005

Sociālais kapitāls spēlē svarīgu lomu starpnozaru politikas koordinācijā, kur būtiska ir brīvprātīga ministriju iesaiste, ņemot vērā, ka nepastāv spēcīgi kontroles mehānismi (vājas premjera darbības tradīcijas īstermiņa koalīciju valdībās) ministriju

sadarbības nodrošināšanai. Zems sociālā kapitāla līmenis (1.tabula) ir sevišķs izaicinājums politikas koordinācijas pilnveidošanai pārejas valstīs, tai skaitā Latvijā, jo savstarpējā neuzticēšanās samazina sadarbības iespējas arī tad, ja sadarbība būtu abpusēji izdevīga.

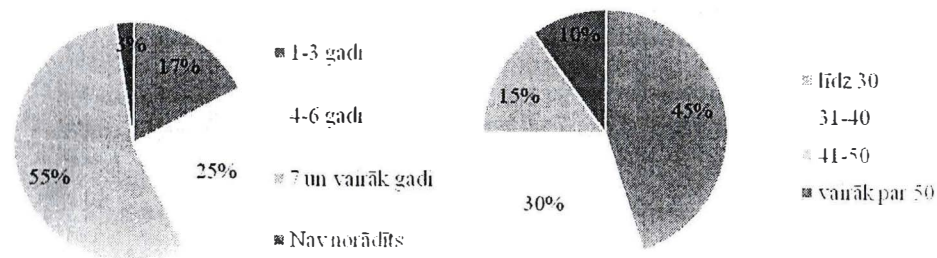
## Aptaujas rezultāti

Lai apzinātu ministriju darbinieku viedokli par starpnozaru politikas koordināciju Latvijā, 2012. gada janvārī tika veikta ministriju, Valsts kancelejas un Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja darbinieku anketēšana, un tika saņemtas 40 atbildes. Atbilžu skaits nav liels, pretstatot to ministriju darbinieku skaitam, taču jāņem vērā, ka ar politikas koordinācijas funkciju ministrijās parasti nodarbojas noteikta struktūrvienība (piemēram, Politikas koordinācijas departaments Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijā), kuras darbinieki bija šīs anketēšanas galvenā mērķa grupa. Tika saņemti arī 12 satura ziņā ļoti kvalitatīvi priekšlikumi horizontālās (starpnozaru) politikas koordinācijas procesa pilnveidošanai, kas liecina, ka aptaujas anketas aizpildījuši šajos jautājumos kompetenti darbinieki.

Aptauja iekļāva 5 jautājumus par respondentu un 10 jautājumus par starpnozaru politikas koordināciju. Aptaujas rezultāti atspoguļoti grafiski, kā arī jautājumus, kur tika veikti novērtējumi skalā, aprēķināti koeficienti, vērtējumu skalai veidojot atbilstošu skaitļu skala, piemēram, ļoti būtiski – 3, drīzāk būtiski – 2, drīzāk nav būtiski – 1, nav būtiski – 0, nav atbildes – 0 un rezultātu izdalot ar sniegto atbilžu skaitu.

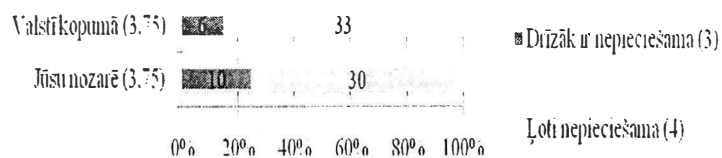
Aptaujas rezultāti sniedz iespēju novērtēt politikas koordinācijas līmeni Latvijā. Šāds novērtējums ir aktuāls, ņemot vērā, ka ir uzsākts darbs pie NAP 2014.–2020. gadam sagatavošanas. Ambiciozas politikas iniciatīvas var netikt īstenotas, ja trūkst atbilstošas administratīvās kapacitātes (Metcalf, 1994).

31 no 40 respondentiem pašlaik strādā ministrijā, Valsts kancelejā vai Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojā (turpmāk – ministrijā), 7 – ir strādājuši, 1 – nav norādījis. Respondentu vecuma struktūra liecina, ka lielākā daļa respondentu ir vecumā līdz 40, respondenta vidējais vecums – 34,5 gadi. Vairāk kā pusei respondentu pieredze valsts pārvaldē ir lielāka par septiņiem gadiem, ceturtdaļai – vismaz četri gadi (1. attēls). Secinu, ka respondentiem ir pietiekama profesionālā pieredze, lai sniegtu kvalitatīvu attīstības plānošanas novērtējumu.



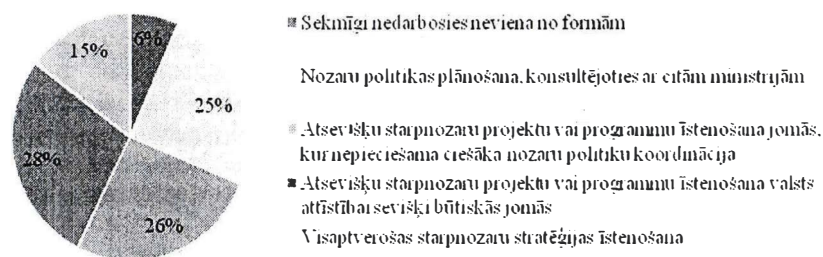
1. attēls. Respondentu pieredze valsts pārvaldē un vecuma struktūra

Kopumā ministriju darbinieki uzskata, ka starpnozaru politikas koordinācija ir ļoti nepieciešama (2. attēls).



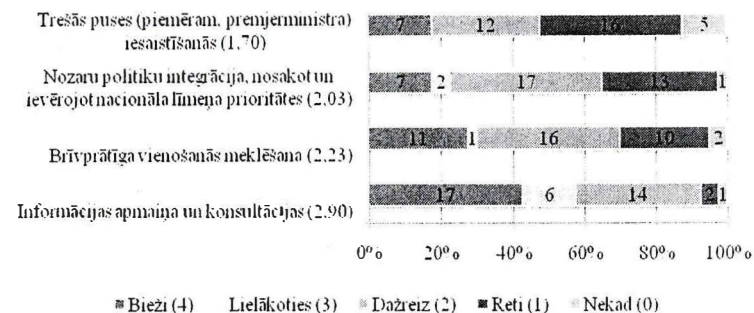
2. attēls. Atbildes uz jautājumu „Cik lielā mērā, Jūsaprāt, ir nepieciešama starpnozaru politikas koordinācija, lai panāktu labvēlīgas izmaiņas..?”

Par tuvākajos gados realizējamo vidējā termiņa plānošanas formu lielākā daļa aptaujāto uzskata atsevišķu starpnozaru projektu vai programmu, nevis visaptverošas starpnozaru stratēģijas īstenošanu (3. attēls).



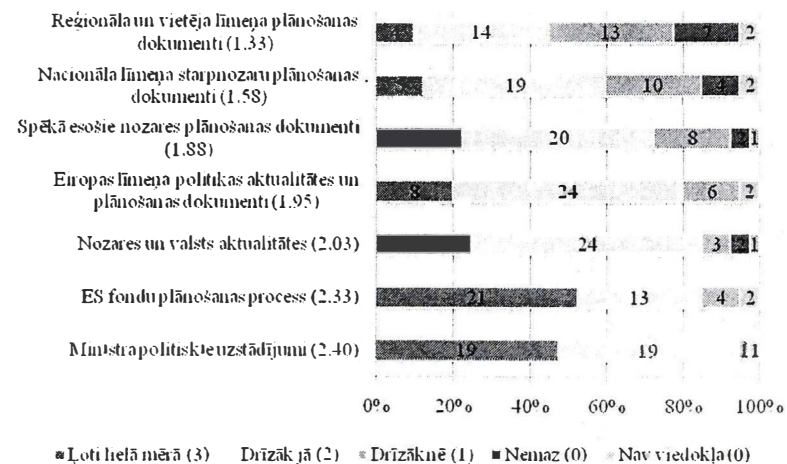
3. attēls. Atbildes uz jautājumu „Kāda no starpnozaru vidēja termiņa plānošanas formām, Jūsaprāt, tuvākajos gados būtu sekmīgi īstenojama Latvijā?”

Lai novērtētu horizontālās (starpnozaru) politikas koordinācijas līmeni, respondentiem tika lūgts novērtēt, cik bieži tiek izmantotas dažādas politikas koordinācijas aktivitātes. Lielākoties tiek veikta informācijas apmaiņa un konsultācijas, kas atbilst negatīvajai politikas koordinācijai, jo apslēpj vai novērš nozaru konfliktus, bet nerada priekšnosacījumus darbību sinerģijai. Dažkārt ministrijas brīvprātīgi meklē vienošanos un cenšas saskaņot un savstarpēji papildināt nozaru politikas, iesaistoties nacionāla līmeņa prioritāšu noteikšanā un ievērošanā. Trešās puses, piemēram, premjerministra iesaistīšanās notiek visai reti (4. attēls). Tādējādi politikas koordinācijas līmenis Latvijā visticamāk vērtējams kā zems jeb pamata.



4. attēls. Atbildes uz jautājumu „Lūdzu novērtējiet, cik bieži starpnozaru politikas koordinācijas procesā tiek veiktas šādas darbības!”

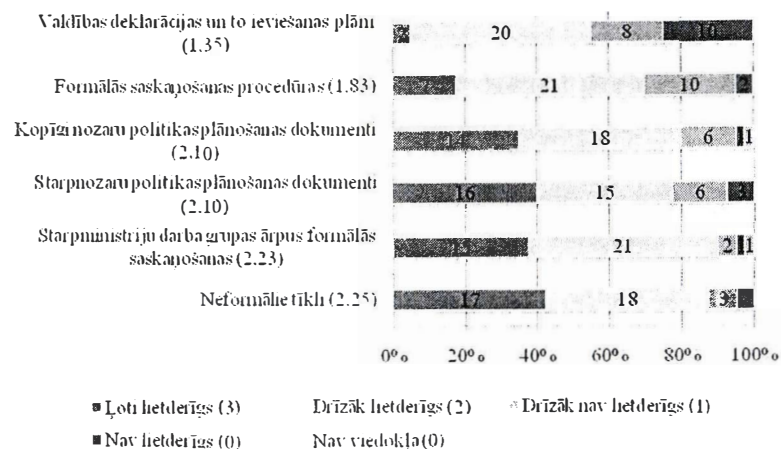
Respondentiem tika jautāts, kas nosaka to ministrijas darbību. Vislielākajā mērā to nosaka ministra politiskie uzstādījumi, kam seko ES fondu plānošanas process. ES fondu procesa būtiskums šķiet loģisks, jo tādu darbību plānošanai, kam tiek piešķirts papildu finansējums, t.i., ES fondu finansējums, ir būtiskāka nozīme nekā nozaru politikas plānošanas dokumentu veidošanai bez noteikta finansējuma tā īstenošanai. Drīzāk ministrijas darbību ietekmē arī vietējās un ES līmeņa aktualitātes, kā arī ES līmeņa un nozares attīstības plānošanas dokumentos noteiktās. Mazāka nozīme ir starpnozaru plānošanas dokumentos noteiktajam, un nebūtiska nozīme – reģionāla un vietējā līmeņa attīstības plānošanas dokumentos noteiktam (5. attēls).



5. attēls. Atbildes uz jautājumu „Cik lielā mērā katrs no šiem aspektiem nosaka Jūsu ministrijas darbību (likumdošanas sagatavošanu, budžeta izlietojumu u.tml.)?”

Par vislietderīgākajiem horizontālās (starpnozaru) politikas koordinācijas instrumentiem tiek uzskatīti tieši neformālie instrumenti – neformālie tīkli un

starpministriju darba grupas, kas darbojas ārpus formālajām saskaņošanas procedūrām, kuras noteiktas normatīvajos aktos. Drīzāk par nelietderīgu instrumentu politikas koordinācijai atzītas valdības deklarācijas un to ieviešanas plāni (6. attēls). Tas šķiet pamatoti, jo šie plāni tiek veidoti, iekļaujot darbības, ko ministrijas jebkurā gadījumā plāno noteiktajā termiņā paveikt, tādējādi neveicot attīstības plānošanas funkciju.

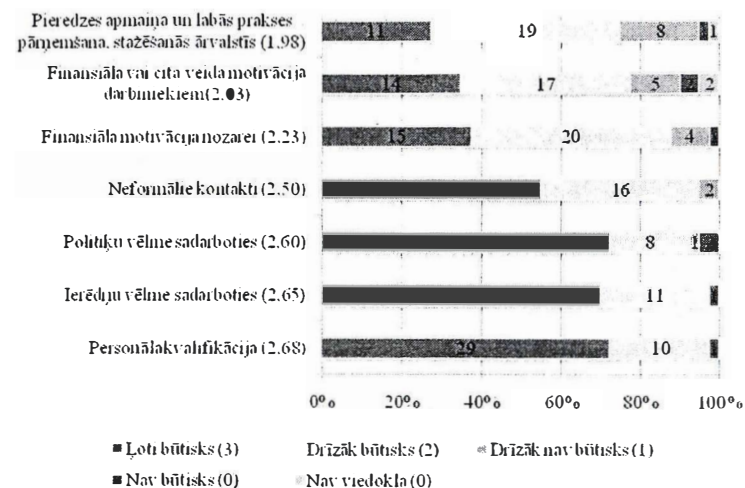


6. attēls. Atbildes uz jautājumu „Lūdzu novērtējiet starpnozaru politikas koordinācijas instrumentu lietderību!”

Kā ļoti būtiski aspekti, kas ietekmē nozaru horizontālās (starpnozaru) politikas koordināciju, tiek minēti tieši neformālie aspekti, tādi kā personāla kvalifikācija, ierēdņu un politiķu vēlme sadarboties, kā arī neformālie kontakti. Kā drīzāk būtiska tiek vērtēta finansiāla motivācija nozarei un darbiniekiem iesaistīties politikas koordinācijā, kā arī pieredzes apmaiņas aktivitātes (7. attēls).

Ministriju darbinieku anketēšanas ietvaros sniegtie komentāri un priekšlikumi apstiprina bažas par visaptverošu nacionāla līmeņa plānošanas dokumentu lietderību, uzsverot, ka līdz šim nacionāla līmeņa attīstības plānošanas dokumentu īstenošana ir aprobežojusies ar atskaitīšanos par vienām un tām pašām darbībām dažādos griezumos, radot papildu slogu valsts pārvaldē nodarbinātajiem. Šo viedokli papildina komentārs par starpnozaru attīstības plānošanas dokumentiem kā deklaratīvām politiskām prioritātēm, par kuru īstenošanu neviens nejūtas atbildīgs.

Priekšlikumos uzsvērtā nepieciešamība: (1) Sakārtot un vienkāršot attīstības plānošanas procesu un pašus attīstības plānošanas dokumentus, lai tie atvieglotu, nevis apgrūtinātu darbu valsts pārvaldē strādājošajiem; (2) Nodrošināt attīstības plānošanas dokumentu ieviešanu un pēctecību, nosakot par to īstenošanu atbildīgos un sasniedzamos rezultātus, kā arī piešķirot to īstenošanai finansējumu; (3) Nodrošināt starpnozaru politikas koordinācijas funkcijas pildīšanu, kas līdz šim faktiski nav veikta; (4) Izglītot politiķus attīstības plānošanas jautājumos, jo tie mēdz kavēt ierēdņu centienus panākt starpnozaru politikas koordināciju.



7. attēls. Atbildes uz jautājumu „Lūdzu novērtējiet, cik būtisks sekmīgai starpnozaru politikas koordinācijai ir katrs no šiem aspektiem!”

Sniegti arī savstarpēji pretēji viedokļi: (1) horizontālās (starpnozaru) politikas koordinācijas jāveic pēc iespējas augstākā politiskā līmenī, jebkura tās decentralizācija (gan vertikāli, gan horizontāli) apgrūtinā tās īstenošanu; (2) horizontālās (starpnozaru) politikas koordinācija jāsekmē, ministriņām sadarbojoties ar reģioniem un pašvaldībām, kas ir politiku gala rezultātu lietotāji, kā arī reģionālajā un vietējā līmenī ievērojot integrētas plānošanas principus (t.i., skatot dažādu nozaru attīstību kontekstā).

Tāpat arī pausts viedoklis, ka horizontālās (starpnozaru) politikas koordinācijas uzlabojumi nav nepieciešami un tās nodrošināšanai pietiek ar formālo saskaņošanas procedūru veikšanu, kas paredz attīstības plānošanas dokumentu saskaņošanu ar citām ministriņām un nevalstiskajām organizācijām.

### Secinājumi un priekšlikumi

Zems horizontālās politikas koordinācijas līmenis kavē sekmīgu nacionālās attīstības plānošanas procesa norisi un rada risku, ka netiks sekmīgi īstenotas iniciatīvas, kas paredz ciešu starpnozaru sadarbību (piemēram, Nacionālā attīstības plāna īstenošana). Politikas koordinācijas līmenis Latvijā visticamāk ir zemā jeb pamata līmenī, jo trešās puses, piemēram, premjerministra iesaistīšanās ministriju konfliktu risināšanā notiek visai reti. Tas rada risku, ka lēmumi jautājumos, kur ministriņām brīvprātīgi nav izdevies rast kompromisu, var tikt atlikti vai vispār netikt pieņemti, pat ja tie ir nozīmīgi turpmākai valsts attīstībai.

Sekmīgai nacionālās attīstības plānošanas sistēmas darbībai Latvijā neformālie nosacījumi ir nozīmīgāki par formālajiem. Par vislietderīgākajiem horizontālās

(starpnozaru) politikas koordinācijas instrumentiem tiek uzskatīti neformālie instrumenti – neformālie tīkli un starpministriju darba grupas, kas darbojas ārpus formālajām saskaņošanas procedūrām, kuras noteiktas normatīvajos aktos. Kā ļoti būtiski aspekti, kas ietekmē nozaru horizontālās (starpnozaru) politikas koordināciju, tiek minēti neformālie aspekti, tādi kā personāla kvalifikācija, ierēdņu un politiķu vēlme sadarboties, kā arī neformālie kontakti. Nopietns izaicinājums sekmīgai nacionālās attīstības plānošanas sistēmas darbībai ir zemais sociālā kapitāla līmenis sabiedrībā kopumā.

Gan normas, gan uzticības pakāpe, kas veido sociālo kapitālu, ir lielā mērā atkarīgas no tīklu izmēriem. Neuzticība dažādām valsts institūcijām drīzāk rada nelielus noslēgtus sociālos tīklus, kas balstās uz augstu savstarpējo uzticību. Šauri tīkli parasti nerada iespējas optimālai resursu izmantošanai. Tie nenodrošina plašu informācijas apmaiņu, to locekļi ir līdzīgi, ar līdzīgiem resursiem un iespējām. Savukārt, ja sabiedrībā kopumā ir nodrošināta indivīda aizsardzība, cilvēkiem ir vieglāk uzticēties plašākam cilvēku lokam. Plašie tīkli indivīdam ļauj piekļūt informācijai un resursiem, rada jaunus iespējas un labākas manevrētspējas, paplašina pieeju produktīvam sociālajam kapitālam.

Nemot vērā Latvijas politisko sistēmu un viduvējo politikas koordinācijas kapacitāti, uzlabojumi starpnozaru politikas koordinācijā jāplāno pakāpeniski. Īpašu uzmanību jāvelta politikas koordinācijas kapacitātes stiprināšanai, nevis ambiciozu, bet praktiski neīstenojamu iniciatīvu plānošanai, piemēram, visas nozares un finansējuma avotu aptveroša Nacionālās attīstības plāna sagatavošanai. Pārresoru koordinācijas centram jāsekmē politikas koordināciju atsevišķās jomās, kas tiek uzskatītas par sevišķi nozīmīgām valsts attīstībai vai arī kur nepieciešama ciešāka nozaru politiku koordinācija. Tā kā nozarēs dominē resursu pārdales intereses, lai veicinātu nozaru politikas koordināciju, jāparedz finansiālas motivācijas instrumenti, piemēram, piešķirot papildu finansējumu starpnozaru programmām vai projektiem, kas paredz ciešu ministriju sadarbību. Sociālā kapitāla celšanai jāsniedz atbalsts neformālo kontaktu veidošanai un valsts pārvaldē valdošo vērtību maiņai, tādējādi veicinot brīvprātīgu ministriju sadarbību.

#### Avoti un literatūra

1. **Boston, J.** (1992). The problems of policy coordination: the New Zealand experience. *Governance: An International Journal of Policy and Administration*, 5(1): 88–103. lpp.
2. **Bouckaert, G., Ormond, D., Peters, G.** (2000). A Potential Governance Agenda for Finland: Pieejams: [http://www.vm.fi/vm/fi/04\\_julkaisut\\_ja\\_asiakirjat/01\\_julkaisut/04\\_hallinnon\\_kehittaminen/3526fi.pdf](http://www.vm.fi/vm/fi/04_julkaisut_ja_asiakirjat/01_julkaisut/04_hallinnon_kehittaminen/3526fi.pdf). [pēdējo reizi sk. 05.10.2011.].
3. **Bourdieu, P.** (1997) *Outline of a theory of practice*, transl. by Richard Nice. Cambridge etc.: Cambridge University Press.
4. **Braun, D.** (2008). Organising the political coordination of knowledge and innovation policies. *Science and Public Policy*, 35 (4) 227–239. lpp.
5. **Coleman, J. S.** (1990). *Foundations of Social Theory*. Cambridge, MA: The Belknap Press of Harvard University Press.
6. Eurobarometer. (2005). *Special Eurobarometer 223. Social Capital*. Pieejams: [http://ec.europa.eu/public\\_opinion/archives/ebs/ebs\\_223\\_en.pdf](http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_223_en.pdf). [pēdējo reizi sk. 05.05.2012.].

7. **Krott, M., Hasanagas, N. D.** (2006). Measuring bridges between sectors: Causative evaluation of cross-sectorality. *Forest Policy and Economics*, 8: 555–563. lpp.
8. **Metcalfe, L.** (1994). International policy co-ordination and public management reform. *International Review of Administrative Sciences*, 60: 271–290. lpp.
9. **Pelkonen, A.** (2006). The problem of integrated innovation policy: analysing the governing role of the Science and Technology Policy Council of Finland. *Science and Public Policy*, 33 (9): 669–680.lpp.
10. **Pelkonen, A., Teräväinen, T., Waltari, S. T.** (2008). Assessing policy coordination capacity: higher education, science, and technology policies in Finland. *Science and Public Policy*, 35(4): 241–252. lpp.
11. **Putnam, R.** (2000). *Bowling Alone*. New York: Simon & Schuster.